

4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Постанова Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 р. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
5. Кучай О., Дем'янюк А. Сучасні технології дистанційного навчання. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 2. С. 77–85. URL : <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/52/31>
6. Лиходєєва Г. В. Інноваційні технології в дистанційному навчанні: відкриті ресурси, онлайн- курси та інші можливості. *Академічні візії*. 2023. Випуск 20. С. 1–10. URL : <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8125109>

Олена Василенко

*кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Хмельницького національного університету
докторантка кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ АБІТУРІЄНТІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Авторкою розглядаються проблеми професійного самовизначення молоді та шляхи підвищення ефективності профорієнтаційної роботи. Аналізуються причини неусвідомленого вибору професії та пропонуються практичні підходи до вдосконалення профорієнтаційної діяльності в освітньому середовищі. Окрема увага приділена формуванню особистісного ставлення до праці та розробці методик з урахуванням індивідуальних особливостей.

Ключові слова: професійне самовизначення, профорієнтація, молодь, освіта, трудова діяльність.

Професійне самовизначення є тривалим процесом становлення особистості, який охоплює формування цілісної системи знань про світ праці, позитивної професійної спрямованості, а також практичних умінь і навичок у соціально значущій діяльності. Нині питання профорієнтації є

надзвичайно актуальним. Це зумовлено, передусім, тим, що багато молодих людей не мають чіткого уявлення про те, ким хочуть стати у майбутньому, і обирають фах не відповідно до власних уподобань, а, швидше, під впливом моди на ті чи інші професії чи спеціальності. Згодом, здобувши освіту, вони розчаровуються у виборі й влаштовуються на роботу, не пов'язану з отриманою у ЗВО спеціальністю. Часто на вибір професії також впливає авторитарна думка батьків чи родичів, що, здебільшого, обумовлено економічними чинниками, яких притримуються в сім'ї.

Дослідження, проведені серед молоді – випускників, свідчать про те, що більшість молодих фахівців не працевлаштовуються за отриманим фахом. Зокрема, у ході констатувального етапу експериментального дослідження, яке ми проводили із випускниками бакалаврату та магістратури 2023 – 2024 р.р. спеціальностей соціономічного профілю було виявлено наступні факти:

- на посадах, що не відповідають отриманій спеціальності, працюють 27,0 % опитаних;
- вагомим труднощі із працевлаштуванням відчували 28,0 %;
- низький рівень заробітної плати, які чинник незадоволення професією зазначили 30,5 %;
- усвідомлення того, що обрана сфера діяльності більше не приваблює або не підходить визнали 21,0 %.

Доволі вагомим був той факт, що бажання здобути освіту в іншій сфері висловили майже 80,0 % опитаних нами респондентів, і лише 20,0 % не замислювалися над питанням професійної перепідготовки.

Виходячи з наведених фактів, можна зробити висновок, що значна частина абітурієнтів обирає майбутню спеціальність недостатньо усвідомлено. Це призводить до того, що після отримання диплома багато молодих дипломованих фахівців не працюють за обраною спеціальністю, а також займають посади, які не відповідають їхній кваліфікації та не відповідають особистісним і професійним якостям.

Для розв'язання цієї проблеми, у нашому баченні, слід переглянути існуючі форми профорієнтаційної роботи та внести суттєві корективи. На сьогодні профорієнтація найчастіше реалізується у формі виступів представників закладів вищої освіти (студентів старших курсів, викладачів) перед учнями загальноосвітніх шкіл або закладів фахової передвищої освіти.

Ефективність такої форми профорієнтаційної роботи є сумнівною з кількох причин, як-от:

1) комунікатор (студент) не завжди володіє навичками публічного виступу і не може утримати увагу великої аудиторії;

2) подана інформація, здебільшого, охоплює лише ту спеціальність, яку здобуває сам виступаючий;

3) багато учнів ще не мають сформованої внутрішньої установки на працю, а отже – не повністю усвідомлюють важливість проведеної для них профорієнтаційної роботи.

З огляду на вищезазначене, при підготовці та проведенні профорієнтаційної діяльності слід звернути увагу на три головні аспекти.

По-перше, необхідно цілеспрямовано працювати над підвищенням обізнаності учнів у сфері планування своєї майбутньої кар'єри. Для формування стійких мотиваційних цінностей трудової діяльності необхідно починати з раннього віку, а сам з початкової школи. При цьому, як радять науковці [2], подавати інформацію необхідно в доступній формі та поступово ускладнювати зміст відповідно до віку й особистісного розвитку особистості.

По-друге, варто дослухатися до порад фахівців [1] і системно підвищувати рівень поінформованості учнів щодо професій, не лише популярних на ринку праці, а й інших суміжних професійних напрямів. Такий підхід дасть змогу більш глибоко ознайомити здобувачів освіти з різними групами професій і допоможе їм зробити власний обґрунтований та усвідомлений вибір.

По-третє, варто робити акцент на формування особистісного ставлення до майбутньої професії [3]. Здобувач освіти має усвідомлено розуміти значущість вибору професії, відчувати потребу в самовихованні, саморозвитку, бути спрямованим та захоплюватися обраною сферою майбутньої професійної діяльності.

Для ефективної профорієнтаційної роботи важливо враховувати особливості особистості, на яку спрямована ця діяльність. Профорієнтаційні заходи не повинні бути поодинокими й безсистемними. Кожна людина має таланти у певній сфері, тож необхідно створити для школяра максимальні можливості для виявлення і розвитку його нахилів і здібностей, а також вчасно їх помітити, скоригувати та спрямувати у потрібне русло. Такий підхід до профорієнтаційної діяльності вимагає виховання в молоді

здатності та прагнення активно працювати на благо українського суспільства.

Наголосимо на тому, що у процесі підготовки особистості до усвідомленого й самостійного вибору майбутньої професії потрібно надати їй відповідні знання, навчити брати участь у суспільно корисній та продуктивній праці, й проявляти соціальну активність у соціальних відносинах. Це, своєю чергою, вимагає від закладів загальної середньої освіти та структур, що залучені до профорієнтаційної роботи, впровадження таких форм діяльності, які б містили елементи спеціалізації й виробничої практики, озброювали абітурієнтів сучасними знаннями про професію та професіогенез, розширювали б соціальні, економічні та моральні аспекти у площині обраної професії.

Нині основне завдання – сформувати у школярів, які стануть абітурієнтами, загальну готовність до майбутньої праці, надати ґрунтовні теоретичні знання про професії соціономічного профілю та їх потенційні можливості для самореалізації. Для цього необхідне активне використання різноманітних форм і методів профорієнтаційної роботи, таких як: бесіди, тренінги, ігри, відвідування закладів вищої освіти з метою ознайомлення із спектром освітніх програм, проведення екскурсій в соціальні установи та заклади, запрошення фахівців різних профілів, які реалізують соціальну політику тощо. Такі форми профорієнтаційної діяльності, у нашому баченні, дадуть змогу майбутнім абітурієнтам «перевтілитися» і «стати» студентом на день або тиждень і при цьому більш глибоко ознайомитись із майбутньою професією. На нашу думку, комплекс таких профорієнтаційних заходів має на меті активно впливати на професійне самовизначення учнів, ознайомлюючи їх із різними видами професійної діяльності й тими процесами, які відбуваються нині в соціальній сфері, де у майбутньому зможуть працювати фахівці соціальної сфери. Це, у свою чергу, сприятиме зменшенню імпульсивності та неусвідомленості у виборі майбутніх професій, які належать до соціономічного типу (спеціальності: А1 Освітні науки; С4 Психологія; І10 Соціальна робота та консультування; І11 Дитячі та молодіжні служби).

Список використаних джерел

1. Буяльська Т. Б., Прищак М. Д. Теоретичні аспекти адаптації студентів І курсу до навчання у ВНЗ. *Гуманізм та освіта : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ВНТУ*, 2008. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Buyalska.php>

2. Грабчак О. Формування професійних домагань старшокласників у процесі профорієнтаційної роботи : автореф. дис. ... канд. пед наук : 13.00.07. Вінниця, 2012. 20 с.

3. Зборовська Н. Профорієнтаційна робота як чинник формування професійних домагань старшокласників. *Збірник наукових праць молодих вчених*. 2018. № 2. С. 274–281.

Ярослав Гарбич

*аспірант кафедри інформатики та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Зосереджено увагу на аналізі методичних засад організації освітнього процесу майбутніх фахівців сфери туризму, які навчаються у закладах фахової передвищої освіти. Проаналізовано соціально-психологічні особливості фахових молодших бакалаврів спеціальності 242 Туризм і рекреація на які зроблено акцент під час організації професійної підготовки у Галицькому фаховому коледжі імені В'ячеслава Чорновола.

Ключові слова: *майбутні фахові молодші бакалаври, сфера туризму, освітньо-професійна програма, соціально-психологічні особливості.*

Специфіка становлення та розвитку особистості професіонала в освітньому середовищі закладів фахової передвищої освіти визначаються, на наш погляд, не лише змістом їхньої освітньої діяльності та вимогами, що висуваються конкретно професією, а й у значній степені залежать від соціально-психологічних особливостей, які мають бути сформованими у майбутнього фахівця.

У рамках нашого наукового пошук нас безпосередньо цікавить питання специфіки соціально-психологічних характеристик майбутніх фахівців сфери туристського сервісу, які опановують у коледжах фах молодших бакалаврів за спеціальністю 242 Туризм і рекреація. Наголосимо, що науковці (С. Літовка-Деменіна [1]; П. Лузан, О. Титова, І. Мося, Т. Пашенко [2], Л. Польова [3]) доволі ґрунтовно розглядають питання щодо удосконалення професійної підготовки фахівців сфери туризму, а також